

DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
BAPTISMO
HÆRETICORUM,

Quam
SUB AUSPICIIS JESU CHRISTI BAPTISMI
VERI AUTORIS,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO ATQUE EXCELSISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO FRIDERICO
WILHELMO,

REGNI PRUSSIÆ ET ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HÆREDE, &c. &c. &c.
CONSENSU VENERANDÆ FACULTATIS THEOLOGICÆ,
IN INCLYTA, QUÆ EST, AD PREGELAM, ACADEMIA,
SUB PRÆSIDIO

VIRI MAXIME REVERENDI, AMPLISSIMI ATQUE EXCELLENTISSIMI
DOMINI

PAULI POMIAN PESAROVII,
S. Th. D. & Prof. Publ. celeberrimi, Fac. Th. h. r. Decani spectabilis,
Eccl. Cathedr. Past. vigilantissimi, & Consist. Samb. Assess. gravissimi,
PATRONI, FAUTORIS, ET PRÆCEPTORIS SUBMISSA MENTIS

Veneratione ad cineres usque colendi,
Placide τῶν Θεολογῶντων συζητήσει submittit

WILHELMUS WILCKE, *25.*
Memela - Prutenus. S. Theol. Stud.
Ad diem Junii.

REGIOMONTI, Typis REUSNERIANIS. Anno 1709.
68.
a. LXXXVIII. B.

oll. diss. A
3, 6

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

52

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

PROOEMIUM.

DE CAUSA MINISTERIALI BAPTISMI.

Misericordissimus Pater, salutem omnium hominum quam cupidissime sitiens, simul ac miserrimam hujus Mundi intuentur faciem, statim de medio sollicitus est, eos à peccatis, in quibus sunt concepti, abluendi, qua de causa Baptismum instituit, quo eos à peccatis originalibus mundet, albo gratiæ suæ inserat, & vitæ æternæ eos participes reddat. Hoc vero non immediate, sed mediate prosequitur, nimirum per Sacrum Ministerium, quo suo officio primo fungebatur Johannes Baptista, primus Baptismi Minister, ad quem propterea peculiariter verbum Domini factum Luc. III. 2. quique peculiariter à DEO missus est, ut baptizaret aqua Joh. I. 32. Conf. Matth. III. 11. Marc. I. 8. Unde passim in Scripturæ Sacræ Locis nomine Baptistæ notatur, Matth. III. 1. c. XI. II. 12. c. XIV. 14. c. XVII. 13. Marc. VI. 24. 25. c. VIII. 28. Luc. VII. 20. 28. 33. c. IX. 19. Quod munus Baptizandi deinde XII. Apostoli, LXX. Discipuli data ipsis à Christo autoritate & potestate, ante Christi ascensionem in Judæa continuarunt; post ascensionem vero universali promulgatione per omnem terrarum orbem divulgant. Post Apostolorum, eorumque, qui ex Salvatoris ore salutarem perceperant doctrinam vero tempora, transit munus hocce ad publicos eosque legitime vocatos Ecclesiæ ministros, utpote qui Apostolorum successores sunt; quod enim Christus Apostolis injunxerat, dicens: Euntes docete omnes gentes, & baptizantes in nomine Patris, Filii, & Spir. Sancti, Matth. XXVIII. 19. Marc. XVI. 15. id ipsis injunctum est, quare & dispensatores mysteriorum divinarum dicuntur I. Cor. IV. 1. *Sic nos aestimet quisque ut ministros Christi & Dispensatores mysteriorum Dei. Episcopus n. domui suæ præesse debet: qui enim domui suæ præesse nescit, quomodo*

modo Ecclesia Dei curam habebit? dicitur I. Tim. III. 5. Episcopus se gerat ut œconomus Dei Tit. III. 7. Ad quam dispensationem mysteriorum cum primis pertinent Sacramenta, ad οἰκονομίαν verbum docere, Sacramenta administrare, & disciplinam conservare, in hac οἰκονομίᾳ os atque manus DEO accommodare debent. Quamvis autem juxta unanimem Ecclesiæ orthodoxæ consensum, munus baptizandi ordinarie competat Ecclesiæ ministris legitime vocatis, non tamen quin extraordinarie, hoc est, in casu extremæ necessitatis, cuilibet Christiano in articulis Christianæ religionis recte informato, non publicos, sed privatos inter parietes, citra sexus respectum baptizare permissum sit, inficias imus. Fulmina enim profecto sunt, quæ Christus dicit Joh. III. 5. Amen Amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non poterit introire in regnum cœlorum, qui igitur divinæ hujus promissionis ac comminationis verba Sanctiora habere didicerunt, potius certe medium hoc regenerandi in absentia Ministri ordinarii ab homine privato, suæ aut alterius proli applicari patientur; quam ut non tinctam regno Christi exulem formidare, vel de admissione ejus in illud tantillum saltem dubitare necesse habeant. Multis deinde etiam inductionibus è Sacra Scriptura depromptis potest corroborari sententiæ nostræ firmitas. Sic Zipora in casu necessitatis circumcidit Filium. Exod. IV. 25. Tulit illico in diversorio Sephora Petram acutissimam & circumcidit præputium Filii sui. Mulieres sub Tyrannide Antiochi 2. Macc. VI. 10. Duæ mulieres delatæ sunt, Filios suos circumcidisse. Idq; quam optime fieri potest; cessat enim communis ordo, ubi casus est necessitatis, ut dicitur in communi regula. Si enim privati homines, quibus ordinarie prohibitum est docere, nihilominus extraordinarie verbum DEI prædicare possunt, ut constat exemplo Fœminarum V. & N. T. Mariæ, Sororis Aaronis, Exod. XV. 20. Annæ, Matris Samuelis, I. Sam. II. Deboræ

Pro-

Propetissa, Jud. IV. 4. *Hulda*, 2. Reg. XXII. 14. *Hanna*, Luc. II. 36. *Priscilla*, Rom. XVI. 3. *Loidis & Eunices*, 2. Tim. I. 5. III. 15. etiam baptizare in casu necessitatis illis licitum erit. Præstat enim infanti ex hoc mundo discedere volenti à Parentibus vel aliis conferre baptismum, quam infantem non baptizatum mori sinere. Nec parum suffulciet praxis canæ antiquitatis. *Tertullianus cap. XVII. de Baptismo*, illis ipsis Laicis jus baptizandi esse dicit his verbis. *Alioquin & Laicis jus est (baptizandi) quod enim ex æquo ab omnibus accipitur ex æquo ab omnibus dari potest. H. I.* In concilio Illiberitano quod antiquitate Concilium Nicenum præcedit Can. 38. privatis hominibus in casu extremæ necessitatis baptizare jussum est. *Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos: Scimus, ait, licere Laicis baptizare, si necessitas cogat, ut enim accipit quis, ita & dare potest. Conf. Augustinus Lib. II. contra Epistol. Parmenii cap. 13. Tom. VII. Col. 41. Isidorus Lib. II. de Offic. cap. 24.* Hæc est recepta de Baptismo Laicorum sententia Veterum. Quare impia est *M. Caspari Movii Pastoris Caunensis* assertio; dixit namque Diabolum baptismum ad salutem conferre posse, & Psittacum baptizare posse, si modo manus haberet, eo quod loqui posset, de quo videri potest *D. Cælestinus Mislen-ta in Movio Heretico in Prefat. pag. 27. & 40. At em cap. VII. Georgius Colbius in der Deductions - Schrift vom Movianischen Unwesen pag. 1. & 2.* Diabolo enim statim terror incutitur, cum nomen Dei audit, nedum ut ipse provocare possit Deum, & eo invocato baptizare. Sacramenta si à Psittacis administrarentur profecto profanarentur, cum Christus præcipiat: *Ne date, quod sanctum est, canibus, nec projicite margaritas vestras coram porcis Matth. VI, 7.* Dictum itaque à nobis breviter ordinarie baptizare debere vocatum Ecclesiæ ministrum, extraordinarie vero baptismum etiam conferre posse Laicos, sed in casu summæ necessitatis; jam superest, ut de

Baptismo ab Hæretico administrato adjiciamus, an nempe in casu extremæ necessitatis & ab ipsis peti possit, & si ipsi baptismum administraverint, an ille pro legitimo an illegitimo sit habendus, quam controversiam in sequentibus divina adjuti ope, discutiemus.

§. I.

Hæreticorum baptismum illegitimum esse, à quibuscunq; fuerit administratus, ideoq; promiscue omnes & singulos sese convertentes denuo baptizandos esse, à Multis antiquis jam temporibus statuebatur. Primus qui in errorem huncce prolapsus est *Agrippinus* Episcopus Carthagenensis, qui Anno Christi 217. floruit eundemque forte errorem ex *Tertulliano* hausit, qui *Libro de Baptismo cap. 14.* ita scribit: *non idem Deus est nobis & illis hæreticis, nec unus Christus, id est, idem, ideoq; nec baptismus unus, quia non idem: quem cum rite non habeant sine dubio non habent, nec capit numerari, quod non habetur; ita non possunt accipere, qui non habent.* Huic errori addicti fuerunt etiam Montanistæ, qui eos ex Ecclesia ad se transeuntes, tanquam immundos denuo baptizabant. Hac æmulatione accenssi Novatiani à Novatiano Presbytero sic dicti, eosque de novo ringebant, existimantes apud Hæreticos & extra Ecclesiam verum non posse conferri Baptismum. Mox assentiebatur Donatus, qui natione fuit Africanus ex Numidia oriundus, & vixit post annum Domini trecentessimum, hic fuit ea in opinione, non tam admittendum esse baptismum ab Hæretico administratum, quam ne à flagitioso quidem, aut si admittatur nihil tamen operari, sed omnem ejus ἐνεργειαν deficere, inefficacem esse & plane frustaneam. Baptismum enim meriebatur à dignitate vel indignitate administrantis, existimans si minister esset probus etiam Baptismum fore probum & salutarem, sin minus: nil profuturum, utut millies administratus & probissimo collatus fuerit homini, qua de re vid. *Vossius*
de

HÆRETICORUM.

J

de Baptismo Disp. 18. §. 4. p. 224. Qui error mox Patronos nactus, quiq; ab ipsius nomine dicti Donatistæ, hi cum propter contentiones de Cæciliano Episcopo Carthaginensi, primum quidem à communione ceterorum Afrorum, postea totius orbis se separassent, non tantum qui ab Hæreticis pessimis, sed etiam qui à Catholicis ad illos venirent rebaptizabant. Hoc breviter Augustinus *Heresi LXIX.* docet. Donatiani vel Donatistæ, inquit, sunt, qui primum propter Cæcilianum contra suam voluntatem ordinatum Ecclesie Carthaginensis Episcopum schisma fecerunt, objicientes ei crimina non probata, & maxime quod à Traditoribus Divinarum Scripturarum fuerit ordinatus, sed post causam cum eo dictam atque finitam falsitatis rei deprehensi pertinaci dissensione firmata in hæresin schisma verterunt, tanquam Ecclesia Christi propter crimina Cæciliani seu vera, seu quod magis iudicibus apparuit, falsa de toto terrarum orbe perierit, ubi futura promissa est, atq; in Africa Donatig; parte remanserit, in aliis terrarum partibus quasi contagione communionis extincta. Audent rebaptizare Catholicos, ubi se amplius hæreticos esse firmarunt, cum Ecclesia Catholica universa placuerit, nec in ipsis hæreticis baptismata commune rescindere. Hæc Augustinus, Donatum ejusq; Asselas secutus Cyprianus Ecclesie Carthaginensis Pastor: Cum enim quidam ex Episcopis Numidie Synodum, quæ Carthagini tum convenerat, de hac quæstione consulissent, Cyprianus cum Synodo, consuetudinem quæ hætenus obtinisset omnino retinendam esse, & neminem foris extra Ecclesiam baptizari posse respondit, hæreticosque baptizatos, quicumq; illi fuerint non recte esse baptizatos, sed si quando ad Ecclesie suæ gremium accesserint baptizandos esse pronuntiavit. Meam, inquit, in subscriptione Concilii Carthaginensis sententiam plenissime expressit Epistola, quæ ad Jubajanum Collegam nostrum scripta est. Hæreticos secundum Evangelicam & Apostolicam contestationem adversarios Christi & Antichristos

ap.

appellatos esse, quando ad Ecclesiam venerint, unice Ecclesia Ba-
ptismo Baptizandos esse, ut possint fieri de adversariis amici, de
Antichristis Christiani. Illud autem Concilium Carthagine in-
 dixerat Cyprianus, & sexaginta Episcopos allegerat, quos om-
 nes Cypriano consensisse, & suis suffragiis in eandem senten-
 tiam descendisse *Magdeburgenses commemorant. Cent. 3. cap. 9.*
de Concil. pag. 195. seqq. Cumq; essent, qui huic sententia non
 acquiescerent, sed aliud ante Agrippinum in Ecclesia observa-
 tum esse dicerent, & hunc vetustiore morem illi postea re-
 cepto praeferrent, ut ex Epist. LXXI. ad Quintum Mauri-
 taniae Episcopum patet, Cyprianus Majorem adhuc Synodum
 ex LXXI. Africae & Numidiae Episcopis congregavit, quae
 non tantum idem quod prior illa sancivit, ut ex Epistola
 LXXIII. ad Jobajanum discitur, sed de tota re etiam ad Ste-
 phanum Episcopum Romanum Synodicam misit. Quae ta-
 men sententia Stephano I. Pontifici Romano minime arrisit,
 sententiamque hanc minime ipsi persuaserunt, sed plane fuit
 contrariae opinionis, statuit enim conversos à quacunque hæ-
 resi non esse rebaptizandos. Vigebant tum temporis exce-
 ptis paucis Montanistis Gnostici, insolitis utentes Baptismi
 formis, propter odiosas & insolentes quasdam de Divinitate,
 quam de persona Christi tuebantur opiniones. Quamvis
 autem in confesso sit, illos in baptismis suis non adhibuisse
 eam, quae nunc recepta est, formam, Ecclesia tamen Roma-
 na haereticos cujusque generis indiscriminatim sine Bapti-
 smatis iteratione ad poenitentiam admisit & manus converso
 imposuit. Cum itaque contrariae plane assertioni Stephe-
 nus adstipularetur, ira in eum exarsit *Cyprianus*; Unde etiam
 paulo acrius in eum invehebatur, & in Epistola LXXIV. ad
 Pompejum hæc subjicit verba; *à quacunque heresi venientem*
baptizari vetuit, i. e. omnium haereticorum baptismata justa esse
& legitima judicavit. Et cum singula haereses singula Baptisma-
ta

ta & diversa habeant peccata, hic cum omnium Baptismo communicans, universorum delicta in suum sinum congeffit. Hic itaque in defectu, ille vero in excessu circa baptismum adhibendum deliquisse censendus. Verum cum hæc ita simpliciter non sint dijudicanda, sed aliqua accurata investigatione seu distinctione opus sit, quod si illi attendissent, in talem errorem forte prolapsi non essent, hinc recte optimis nobis præeuntibus Theologis litem non ita crude dirimemus, sed quantum ad scopum opus erit, in sequentibus ostendemus & distinguemus.

§. II.

(I.) *Heretici alii sunt, qui substantialia Baptismi immutant.* Substantialia Baptismi non est mutare, cum syllaba aut litera in verbis institutionis mutatur, neq; de industria corrumpitur, ita ut sensus maneat integer, quia non tam sonus quam sensus verborum Christi attendendus. Presbyter quidam Bavarus Latinæ Linguæ ignarus baptizabat puerum in nomine Patria, & Filia & Spiritua Sancta. Unde turbæ sunt excitatæ in Ecclesia super quæstione, an puer ille rebaptizandus? statuit Pontifex *Zacharias* quod non, & glossa addit rationem, quia error syllabæ non nocet præsertim in fine dictionis; Vid. *Quendstedt* Part. IV. p. 135. *System. Theol.* num. 5. sed substantialia in Baptismo mutantur, si loco aquæ, aliud quidpiam usurpetur, & prohibitu aliud quid adhibeatur, ut feceret Seleuciani & Hermiani, qui igne baptizandum esse statuebant, Jacobitæ qui loco aquæ, candenti ferro characterem crucis fronti inurebant, eoque facto baptizatos jam esse dicebant, de quibus vid. *Vossius Diss. 1. de Bapt. tb. 2. p. 27.* *Prateolus* in voce Jacobitæ, etiam de Flagellantibus memorat, quod asseruerint non aqua, sed proprio sanguine flagellis ex corpore expresso esse baptizandum. Apud *Nicephorum extat Lib. 13. c. 17.* quosdam Judæum periculose decumbentem arena, qua corpus ejus tri-

B
bus

bus vicibus asperferunt baptizasse, existimantes in tanta pecunia aquæ arenam suffecturam esse, sed consultò *Dynoniso* Alexandriæ Episcopo aqua insuper initiatus est. Manichæi aquam non adhibebant, eo quod non à Deo, sed à Diabolo creata sit. *Augustin. ad. Quodvult Deum heres. 46.* *Carlstadius* aquam rem indignam, ut in baptismo adhiberetur, statuit, adeo ut illam nominaverit Lavacrum canum, Balneum porcorum, & quæ cetera scelestæ fuere nomina, quibus vilipenderet aquæ in Baptismo usum. Pontificii nostri quoque deficiente aqua, vino, lacte, baptizant, contra expressa Christi verba: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non poterit intrare in regnum cælorum*, Joh. III. 5. Aut si verba vel plane mutantur, vel in nomine alterius baptizetur. Ut fecerunt *Cataphryges* & *Paulianistæ*, qui non baptizabant in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, *vid. Eder. in Mateol. Heres. class. 2. in verb. Baptismi num. 1. Prateol. in Elench. Heres. Lib. 3. Heres. 10. p. 123. b. & l. 14. H. 12. pag. 389. b.* *Arriani* baptizarunt in nomine Patris, per Filium in Spiritu Sancto, apud *Nicephorum Lib. 13. Hist. c. 35. Col. 1044.* *Eunomeniani*, qui baptizarunt non in nomine trium personarum Deitatis, sed in mortem Christi, ut habet *Socrates Lib. V. Hist. Eccles. c. 24.* Nixi dicto Pauli Rom. VI. 3. *Nos in mortem Christi baptizamur*, in quibus tamen verbis non exprimitur forma Baptismi, sed tantum notatur causa Efficiens, nempe Christus Jesus, qui Baptismum instituit, itemque effectus & finis, quoniam ex Christo solo omnem Baptismus habet Efficaciam, nosque in doctrinam, fidem & confessionem Christi esse baptizatos docetur. *Epiphanius Heres. 76. Lib. 3. Tit. 1. p. 473.* de iisdem hæreticis refert eos baptizasse in nomen Dei increati, in nomen Filii creati, & in nomen Spiritus Sancti sanctificati, & à creato Filio creati. *Gnostici* baptizabant in nomine ignoti Patris, in veritate matris omnium, & in nomine descendens Jesu, teste *Ireneo L. 1. c. 18.* Talia si in baptismo mutantur, proprie substantialia mutantur. §. III.

§. III.

II. *Alii Heretici sunt, qui in Articulis, excepto eo, qui est de Trinitate, graviter errant, imo nec in eo, qui ipsum baptismum concernit, recto incedunt pede, quales sunt Arminiani, cum in hac doctrina secum consentientibus, & Pontificii, quorum illi inter alia, Baptismi effecta labefactant, & eum regenerationis signum saltem, non vero medium προσφερόμενον constituunt. Hi vero statuunt, Baptismum esse primam post naufragium tabulam.* Concil. Trid. Can. 10. de Baptismo, & Bellarm. Lib. 1. c. 18. multa παρέρυγα & superfluas ceremonias admiscunt, illisque peculiare operationes assignant, ut ex eorum scriptis quisque videre potest, quanquam in essentialibus nihil mutant & baptizent in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti.

III. *Alii tandem Heretici sunt, qui ore quidem Trinitatem Sanctam confitentur, in corde tamen aliter sentiunt de Trinitate, eamque hæresin in pectore clausam, lingua sua reticent; Sicut etiam apud nos ejusmodi dantur, qui orthodoxiam simulant, intus vero heterodoxiam sapiunt. Talis fuit Adam Neuserus Pastor Heidelbergensis, qui clam Hæresi Arrianæ addictus erat, infantulos tamen in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti baptizabat, quique deinceps Constantinopolin profugiens abjurata religione Christiana circumcissione suscepta Mahometismo nomen dedit; de quo legi potest Osiand. Cent. 16. Hist. Eccles. Lib. 7. cap. 22. Facta itaque distinctione facile apparet quid statuendum, quodque pro triplici ista divisione Hæreticorum, triplex quoque ponenda sit assertio.*

§. IV.

Assertio I. *Hereticus, qui substantialia Baptismi observat, eaq, non mutat, verum administrat Baptismum. Ad plenam & integram, ut dictum est, Baptismi substantiam requiritur, aqua cum verbo, & invocatio Trinitatis, sic ut aqua in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti effundatur baptizando.* Substan-

tiam igitur & essentiam Baptismi observare, est eum juxta institutionem Christi administrare. Matth. XXVIII. 19. Unde etiam non impedit & infringit Baptismi veritatem, si in aliis fidei articulis, excepto loco de Baptismo & Trinitate dissentiat, & ab orthodoxia recedat, quoniam hic tantum ad Baptismum attenditur, num recte administratur. Si v. gr. quis Hæreticus Sacram Synaxin administret, eamque juxta præceptum Christi sub duabus speciebus sub pane nempe benedicto verum Christi corpus, quod pependit in cruce, sub vino benedicto sanguinem Christi pro peccatis hominum effusum adhibitis verbis institutionis porrigat, utique vere administravit S. Cœnam ejusque efficaciam erit, quam si ab orthodoxo Theologo fuerit administrata, licet in aliis articulis fidei non consentiat, sed dissentiat, utique tamen vera poterit nominari S. Cœna, sic etiam Hæreticus ille verum administrat Baptismum, si substantialia observet, quamvis in aliis fidei articulis maxime sit contrarius. Id quod (2.) multis patet inductionibus, sic circumcisio, quam Zipora Mosis uxor infantulo conferebat, divinitus approbatur Exod. IV. 25. 26. cum tamen Zipora in Gentilitate nata & educata esset. Sic Benedictio illa, quæ jussu Dei à Bileamo Israeli dabatur Num. XXII. & XXIII. erat bona, & populo Israelitico valde conducibilis, quamvis Bileam veneficus esset, & eapropter mori deberet 2. Petr. II. 15. Prophetæ in V. T. sapissime taxant idololatriam, & errores Leviticorum Sacerdotum, ad quos ordinarie circumcisionis administratio spectabat, nusquam vero illorum circumcisionem improbasse, vel ab aliorum manibus eam suscipiendam præcepisse leguntur. Quinimo Ezech. XVI. 20. cap. XXIII. 37. ipsi Deo Filios & Filias (per circumcisionis Sacramentum) genuisse Sacerdotes illi leguntur. Ita Pharisæi corruptissimum habebant ministerium, & in eo circumcisionem multis traditionibus pollutam, multi tamen
pii

pii Parentes infantes suos ipsis circumcidendos obtulerunt, quin & credibile est, Christum ipsum & Apostolos à Phariseis circumcisos fuisse. Licet enim Pharisei essent fures & Latrones Joh. X. 1. circumcisio tamen in se erat ordinatio Dei, qui per manum impurissimorum istorum doctorum Sacramentum hoc administrabat. Quinimo Christus ipse, cum errores Phariseorum & scribarum carpat, nusquam legitur, eum circumcisionem ab ipsis administratam rejecisse, cum ipse disertis dicat verbis Matth. XXIII. 2. *in Cathedra Mosis sedent scribae & Pharisei v. 3. quaecunque igitur dixerunt vobis, ut faciatis, ea servate & facite* (quatenus in Cathedra Mosis sedebant, id est doctrinam Mosaicam doctrinam consentaneam proferebant, audiendi erant: quatenus Sacramenta Mosis præscripto accommodate administrabant ministerio eorum utendum erat.) Licet itaque Scribae & Pharisei essent notorii & aperti Hæretici, injusti, rapaces, & hypocritæ, sic ut Christus à fermento Phariseorum & Saducæorum sedulo caveri præcipiat, Matt. XVI. 6. nihilominus eos audiendos esse inculcat, quatenus nempe Mosaicam doctrinam consentanea doceant. (3) Qualitas personæ nihil addit vel detrahit integritati Baptismi, non enim attendendum est, quis baptizaverit, hæreticus an orthodoxus, sed in cuius nomine baptizaverit; vis enim & efficacia non dependet à Ministro, sed ab instituentis promissione & veritate. Sola enim est Dei gratia, & Dei Sacramentum, hominis autem solum ministerium, qui si bonus est, adhæret DEO & operatur cum DEO, si autem malus est, operatur per illum Deus visibilem Sacramenti formam, ipse Deus autem donat invisibilem gratiam. Baptizant igitur & boni & mali ministri, quantum attinet ad visibile ministerium, invisibiliter autem per eos ille baptizat, cuius est, & visibile baptisma & invisibilis gratia. Baptizare ergo possunt & boni & mali, abluere autem conscientiam, non nisi ille, qui semper est bonus; *Sordes enim*

enim & maculas mentis lavare non potest, nisi qui ejusdem mentis est Fabricator, ut loquitur *Milevitanus Lib. V. contra Parmenicacum*. Quare sicut nihil refert ad efficaciam sementis & plantationis an lotis manibus, an vero sordidis id fiat, modo bonum sit semen, & terra fertilis, nec desit calor Solis, & pluvia de Cœlo. Sic nihil quoque refert ad efficaciam ipsius S. S. Baptismi, an minister orthodoxia, an vero heterodoxia sit Imbutus, dummodo in baptismo substantialia adhibeat, quia ibi ad Deum Baptismi institutorem respiciendum est, non ad ministrum qui baptizat. Huc spectant verba illa emphatica *B. Lutberi Tom. VI. Jen. Germ. Part. 3. serm. de Baptismo Fol. 296.* Inquentis: Wir wollen nicht überall auff Menschen / sondern auff Gottes Werck bauen / welches nicht allein gewiß ist / noch feiliget / noch treugt / sondern auch wenn es einmahl geschicht / (verstehe Christi Anordnung seinen wesentlichen Stücken nach) ewig bleibt und gilt / daß man nichts darff ändern / noch wieder verneuen / wie etwa mit Menschen Thun und Wesen sich ändert und wandelt. H. I. Quare optime *Anselmus in cap. 3. Epb. Baptisma à quocungq; datum fuerit, sive à bono, sive à malo, sive à Catholico, sive ab Hæretico, juxta morem Ecclesie in nomine S. Trinitatis, scilicet Patris, Filii, & Spiritus Sancti, tantundem valet. H. J.* Ideoque non rebaptizantur apud nos illi, qui in Papatu à superstitiosis Hæresi multiplici adopertis Sacrificulis fuerunt baptizati, quia apud illos ad hæc usque tempora salva & illibata permanit substantia & forma Baptismi à Christo instituta & præscripta, idque ex singulari & plusquam paterna providentia DEI, ne sub densissimis tenebris Papatus omnes perirent, sed ad minimum infantes mox post baptismum hinc discedentes salvarentur, etiamsi quædam humanitus inventa Baptismo annectant, variasque superstitiosas ceremonias inter baptizandum misceant, juxta Versiculos :

Sal,

Sal, oleum, Cbrisma, cereus, cbrismale, Saliva, Flatus: virtutem Baptismatis ista figurant.

Minime tamen ob ceremonias hasce rebaptizandos esse statuunt autores ad unum omnes. *Augustinus Epist. 203. ad Maximum dicit; rebaptizare Catholicum, scelus est immanissimum.* Ex recessibus Imperialibus hoc decretum: *Die so einmahl nach Christlicher Ordnung sind getaufft worden / und sich wiederum oder zum zweyten mahl tauffen lassen / oder wer derselbe einigen wieder tauffen würde / ist solches zu geschehen in Käyserlichen Gesezen bey Straff des Todes verbothen. Recess. Spirensi de Anno 1529. pag. 190. & Danhauerus de Sacr. I. art. IV. p. 118. ait: Quod Episcopus Romanus baptizat, vere baptizati sunt, & si ipsis sit Antichristus; habet enim vocationem ut Episcopus, non ut Antichristus.* H. I. Eos itaque vere baptizatos esse asserimus. Nec Arminiani ad Ecclesiam Lutheranam sese converteutes rebaptizantur, quamvis multos errores de secunda persona Trinitatis circa omnipotentiam ejus circa operationes Spiritus S. in ipsa quoq; actione Baptismi exorcismum nostris Ecclesiis usitatum omittunt, & Baptismum signum tantum regenerationis statuunt. Interim tamen baptismum habent verum, quia substantialia relinquuntur integra, & quod tres sint personæ, in quarum nomine sit baptizandum, ab ipsis creditur. Manet ergo ex dictis satis firmum Baptismum ab Hæretico substantialia non mutante collatum esse verum, legitimum & optimum.

§. V.

Obj. I. Sed diceret quis: Quicumque vera Ecclesiæ membra non sunt, illi nec opera vera Ecclesiæ, sub quæ illi complectuntur etiam Sacramenta, agere possunt; Atqui Hæretici vera Ecclesiæ membra non sunt, Ergo &c. Antequam ad ipsum respondeamus; distinguimus inter membra Ecclesiæ interna & externa. Interna Ecclesiæ membra sunt, quibus spi-
ri-

ritualis cum Christo intercedit compages & conjunctio, per quam Christo capiti junguntur, ut dicitur ad Eph. IV. 15. 16. unde etiam *os ex ossibus ejus & caro de carne ejus* dicuntur Eph. V. 30. Quæ vera fide donati, per Spiritum Sanctum regenerantur, illuminantur, sanctificantur, & Christo inseruntur, & hac ratione sunt interna Ecclesiæ membra. Externa vero Ecclesiæ membra sunt, quæ tantum externa quadam Societate, quæ in professione fidei & usu Sacramentorum consistit cœtui congregatorum, sive Ecclesiæ visibili sese jungunt, interna regeneratione & Sanctitate destituti. Illi sunt vera & viva Ecclesiæ membra, quæ à Christo capite vitam ac Spiritum hauriunt, hi sunt membra putrida & emortua, illi pertinent ad Ecclesiam interne, hi externe; illi respectu interioris & Spiritualis cum Christo conjunctionis, hi respectu externæ consuetudinis professionis & Societatis cum cœtu vocatorum; Illi ut de anima & corpore Ecclesiæ pariter, hi ut de corpore & non de anima. Facta itaque hacce distinctione, facilis ad argumentum erit responsio. Nimirum limitanda erit Major propositio: Quicumque Ecclesiæ membra non sunt, *neque interna neque externa*, illi nec opera Ecclesiæ agere possunt: Atqui Hæretici neque interna neque externa Ecclesiæ membra sunt; Ergo. & sic negatur Minor; licet enim non sint interna Ecclesiæ membra, ratione formæ internæ, scil. Fidei & communionis spiritualis, illa enim destituuntur; sunt tamen externa visibilis Ecclesiæ membra, quoniam gaudent externa professione fidei, & externi usus Sacramentorum, sic v. gr. quatenus Hæretici verbum Dei prædicant, sunt externa Ecclesiæ membra, quoniam Christo tantum linguam accommodant, quamvis propter errores alios ab unitate corporis mystici Christi sint separati. Deus enim & per corruptum ministerium sibi potest colligere Ecclesiam, ut contigit temporibus Eliæ I. Reg. XIX. 18. Proinde vitiosa plane est argumentatio,

tio,

tio, quæ cum jam refutata sit, non facit assertionem nostram dubiam.

§. VI.

Obj. II. Si illi habent verum baptismum; habent etiam veram fidem, remissionem peccatorum, & salutem æternam. Respondeo Negando Consequentiam: Si verum habent Baptismum; habent etiam veram fidem simpliciter? nego: habent veram fidem secundum aliquid, scilicet essentialia Baptismi, concedo: instantia enim ex ante allatis afferri potest; Pontificii habent verum Baptismum, nec tamen veram fidem simpliciter. Hæretici enim verum Baptismum habere possunt & fidem veram circa illum; at fidem veram non possunt habere simpliciter secundum omnia, quatenus & quamdiu sunt hæretici; unde nec remissionem peccatorum aut salutem æternam conservant, quos illi baptizant, non quod verum baptismum non dent, sed quod per idolomaniam & alios errores proæreticos Baptismi virtutem destruant. Oportet autem & Baptismum esse legitimum & fidem veram post Baptismum, ut remissionem peccatorum & salutem quis adipiscatur. Et ita de adultis se res habet, qui non tantum ab Hæreticis baptizantur, sed ipsi quoque Hæretici sunt, quoniam in illam religionem, in qua antea instructi sunt, baptizantur. De infantibus vero conceditur, eos etiam per Baptismum ab Hæreticis substantialia servantibus datum, peccatorum veniam, & si infantia moriantur, salutem æternam consequi; quia Baptismum uti institutus est, suscipiunt, nec obicem gratiæ Divinæ ita, ponere per ætatem possunt, ut adulti, effectus etiam seu fructus Baptismi sunt participes.

§. VII.

Assertio II. *Baptismus, qui ab Hæretico substantialia mutante confertur, non est verus Baptismus.* Tales Hæretici sunt *Arriani*, qui convellunt articulum de S. S. Trinitate, & negant tres

C

per-

personas in una essentia Divina, & baptizant in Deo, in Jesu Christo Salvatore & creatura, & in Spiritu Sancto utriusque servo; ut testatur Hieronymus. *Photiniani* baptizant quidem aqua in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, ast ex propria mente & suæ Ecclesiæ, substantialem internam & invisibilem hujus Sacramenti partem Verbum, nempe & in Verbo S.S. Trinitatis mysterium nequiter pervertunt, & evertunt; Tales & his similes Hæretici, non verum administrant Baptismum, Quoniam (1.) ab institutione Christi recedunt, detrahuntque verbis Christi, dum immutant in eis illud, quod non esset immutandum, & quod notam hæreseos conciliat: Quod enim Deus in V. T. dixit: *Ne addite ad verbum illud, quod ego precipio vobis: neque detrahite de eo, ut servetis præcepta Jehova Dei vestri, quæ ego precipio vobis*, Deut. IV. 2. id merito de præcepto in Baptismo observandum, nihil nempe esse addendum formulæ à Christo institutæ, nec detrahendum eidem. Additione enim nulla opus habet, cum sit perfectissima; plena enim & adunata exprimitur SS. Trinitas, nullaque gaudet obscuritate; cuilibet namq; Christiano notum est, quid sit Deus, quare nulla additione opus habet. Adeoque in hac formula sive additione, si quando persona humana, v. gr. Maria vel alius aliquis Sanctus additur, sive detractio, quod grave peccatum est, à formula Christi receditur, & per consequens verus Baptismus esse nequit. (2.) Optima est Consequentia: Ubi pars essentialis in Baptismo omittitur, ibi non est verus Baptismus. Sic si pars essentialis homini, v. gr. anima deest, non est verus homo, sed cadaver vita carens, ita si substantialis pars Baptismo deest, non est verus Baptismus; & proinde sequitur, illos qui ejusmodi Baptismo sunt baptizati, non vere esse baptizatos, sed quando se convertunt, & à sua religione deficiunt, rebaptizandos esse. Unde etiam Concilium Nicænum cum alios omnes ab Hæreticis non substan-

stan-

stantialia mutantibus baptizatos reciperet, Pauli tamen Samosatani Sectatores, eo quod non juxta institutionem Christi baptizarent, denuo baptizandos decrevit, ut Canon ejus 21. (in Tomis Concilii XIX.) ita habet: *περὶ τῶν Παυλιανισάντων εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὁρῶν ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτῶν ἐξ ἑσῶν αὐτῶν.* De Paulianistis, qui postea ad Ecclesiam confugerunt, statutum est, ut ii omnino rebaptizentur. Unde hoc Augustinus lib. de heres. ad Quod vult Deum Heresi XLIV. docet, verba ejus hæc sunt: *Istos sane Paulianos baptizandos esse in Ecclesia Catholica Nicæno Concilio constitutum est, unde credendum regulam Baptismatis eos non tenere, quam secum multi Heretici cum de Catholica discederent, abstulerunt eamque custodiunt.* H. I. Sed etiam in genere loquitur Augustinus, vel quicumque alius Autor lib. de Ecclesiæ dogmatibus cap. 52. *Illos qui non sanctæ Trinitatis invocatione apud Hereticos baptizati sunt, & veniunt ad nos baptizari pronunciamus, non rebaptizari, neque enim credendum est, eos fuisse baptizatos, qui in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti tincti non sunt.* H. I. Ubi itaque nullus Baptismus est, ibi neque Baptismi effectus adesse poterit.

§. VIII.

Assertio III. *Hereticus, qui ore suo juxta institutum Christi baptizat, in corde tamen aliter sentit, seu de Trinitate dubitat, verum administrat Baptismum.* Statuunt equidem Pontificii ad Baptismi efficaciam & integritatem necessario requiri ministri intentionem, quæ non tantum respiciat externum actum conferendi Baptismum, juxta formam institutionis, sed & ipsum finem & effectum Baptismi. Sic enim Concilium Tridentinum Sess. VII. Can. XI. habet: *Si quis dixerit: dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Et Toletus Lib II. cap. 16. *In ministro necessaria est intentio Sacramentum conferente, qua sine qui faceret, nullum conferret Sacramentum.* Nec Novatiani,

contrariæ sunt opinionis, sed intentionem baptizantis ad formam baptismi requiri asserunt. Nos vero dicimus intentionem Ministri Baptizantis, nihil addere, vel detrudere integritati, essentiæ & fructui Baptismi. *Incredulitas enim hominum non facit fidem Dei irritam*, Rom. III. 3. Si enim nihil quoad fructum interest in prædicatione verbi *sive per occasionem, sive per Veritatem Christus annuncietur*, Phil. I. 17. nihil quoq; derogabit efficaciam ipsius Baptismi intentio ministri, in corde abscondita & non ore expressa. Asserunt hoc Wittenbergenses Tom. II. Disp. Theol. inquentes: *Verus insuper est Baptismus, etiamsi fuerit minister in articulo ipso de Trinitate Hæreticus, sed clandestinus; quia Sacramentum non est istius Hæretici, verum totius Ecclesie, cujus Ecclesie preces in actu Baptismi invocatus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus exaudit*. Disp. II. tb. 110. p. 761. Et eleganter Ægydius Hunnius: *Quando in Ecclesia aliqua, que de Trinitate recte sentit minister est Arrianus, sed occultus; nequaquam Hæretica Impietas cedit infanti in fraudem. Quando quidem Baptismus non est Ministri, sed Ecclesie bonum, que est quasi materfamilias in domo Dei viventis, que etiam suas preces in actione Baptismi conjungit. Et principalis Baptizans est Christus, cui baptizandi offeruntur & commendantur parvuli*. Articulo de Sacramentis cap. 13. p. 121. Id quod etiam luce meridiana clarius est; Nam defectus ille interioris intentionis in Hæretico est peccatum personale, quod utique vim & efficaciam Sacramenti infringere nequit; illud enim, quod confert Minister Sacramentum administrando est Thesaurus alienus non in illius potestate situs, itaque non pender vis & efficacia Sacramenti ab administrantis intentione; si enim penderet efficacia Sacramenti ab Intentione Ministri nemo certus esset, se Sacramentum accepisse, nemo Christianus sciret, se recte esse baptizatum, adeoque solatium ex Baptismo vacillaret, si ab arbitrio ministri impii salus infantis baptizati penderet. Huc spe-

spe-

ſpectat illud *Auguſtini Tract. V. in Johann. Quid faciat miniſter malus, ubi bonus eſt Dominus? quid impedit malitioſus præco, ubi benevolus eſt Judex? Baptiſma tale eſt, in cujus poteſtate datur, non qualis ille per cujus miniſterium datur. Ex dictis itaque fluit intentionem non requiri ad efficaciam Baptiſmi ejus, qui adminiſtrat, dummodo verba institutionis legitime obſervet, Proinde itaq; verum eſſe baptiſmum & illum pronunciamus.*

§. IX.

*Sed quæreret quis; Quoniam ergo nonnulli Hæretici ſubſtantialia Baptiſmi non mutant, eruntne promiſcue infantes eis offerendi? Reſpondeo. Cū miniſtri orthodoxi copia alibi poteſt haberi, & parens infantem ſuum Hæretico miniſtro ſponte ad baptizandum offert, graviffime peccat, & veritatis confeſſionem quodammodo abnegat. Quoniam Chriſtus ipſe inquit: *Cavete vobis à falſis Prophetis &c. Matth. VII. 15. Fugum ducere cum infidelibus nolite 2. Cor. VI. 14. & 15. Qua convenientia Chriſti ad Belial? Hæreticum poſt unam atque alteram admonitionem devita inquit Paulus Tit. III. 10. Si quis venit ad vos, & doctrinam hanc non affert, nolite eum recipere in domum, ne ave ei dixeritis Job. II. Ep. 10. Exite de illa populus meus, ut ne participes ſitis delictorum illius Apoc. XVIII. 4. Secus enim Hæretici in ſuis erroribus confirmarentur, nos multarum blaſphemiarum & abominationum, quibus Hæreſis ipſorum eſt referta, participes redderemur, ſcandalum præberetur infirmis, de quo Chriſtus dicit: *væ homini, per quem ſcandalum venit Matth. XVIII. 7. Hoc magis judicate, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum Rom. XIV. 13. & Eccleſiæ falſæ fides approbaretur. In defectu vero puri Miniſterii, ut ſit in Eccleſia preſſa, ubi nec in vicinia ſincerus Eccleſiæ Miniſter haberi poteſt, ſed tantummodo Hæretici, non tamen ſubſtantialia Baptiſmi mutant. Utatur ſane miniſterio Hæretici, ſed præmiſſa proteſtatione ſe infantem in nomine Patris, Filii, & Spiritus S. & quidem aqua bap-***

zaturum; Sic Maria Christum infantem non ipsa circumcidit, sed per eos, qui tum temporis in corrupta Ecclesia docebant, circumcidi voluit; hoc pacto nihil ejus conscientiam perturbabit, si ejusmodi Hæretico idque in casu summæ necessitatis infantem offerat, quamvis deinceps crescente ætate ejus informationi concedere filium non teneatur. *Sed excipis.* Multi Hæretici ut v. gr. Pontificii habent baptismum superstitionibus refertum. Respondeo: id Baptismo in substantialibus non mutato nihil derogat, cum non ex accidentibus illis, sed ex substantia Baptismi, quæ non est ab hominibus, sed à Deo, de ejus efficacia judicetur.

§. X.

Si vero nec talis Hæreticus, qui substantialia Baptismi non mutet ibi locorum detur, ubi parens veræ religioni addictus vivit, sed tantummodo Hæretici substantialia mutant, ut Arianæ &c. quid Parenti cum infante baptizando agendum. Respondeo: Extrema quævis potius hic præferenda sunt, Primo omnium orthodoxus Ecclesiæ minister per aliquot etiam milliaria non obstante vel itineris vel sumptuum dispendio quærendus, si haberi talis nequeat, ut saluti infantis consulatur, præstat ipsos Parentes proprium baptizare infantem, quemadmodum tempore persecutionis Antiochenæ etiam mulieres suos circumcidebant liberos. 1. Macc. I. 2. Macc. VI. Sacramenta enim sunt Symbola religionis & confessionis. Gen. XVII. 11. Exod. XII. 13. 1. Sam. XVII. 36. qui ab ejusmodi Hæretico baptizantur, participant symbola religionis ipsorum, quod factum speciem mali præ se fert, à qua abstinere jubet Apostolus 1. Thess. V. 22. Hac etenim ratione anteferendus privatus homo Christianus, qui vere in Christum credit ei, qui non credit in eum, *cum ille sit de gente sancta & regali sacerdotio* 1. Petr. II. v. 9. Huic assertioni assentitur Augustinus, & testatur in scriptis suis, maxime approbans illud, quod in-
pri-

primitiva Ecclesia noluerint baptizari à Donatistis, & addit Osiander in suis Centuriis Cent. I. fol. 90. quod qui à notoriis hæreticis infantes suos baptizari curaverint, excommunicati fuerint.

§. XI.

Quid autem de illo Baptismo sentiendum, cum hæreticus quis in nomine Trinitatis absque expressione speciali personarum Deitatis baptizaverit, an verus ille & legitimus sit Baptismus? Respondeo quod non; cum à formula baptizandi à Christo instituta recedendum non sit, ut jam §. VII. dictum, etiam si quis Hæreticorum in nomine Trinitatis generaliter baptizet, peccat tamen in eo, quod à formula Christi qui dicit baptizandum esse, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, recesserit, nec cum Ecclesia personas, sed nomina tria solum crediderit. Baptismus iste in nomine Trinitatis hac ratione factus, non est verus Baptismus, verba enim divina imprimis valent sicut nummi. Æquipollentes hic Phrases, ut Baptizari in nomine Trinitatis, aut in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti nihil proficiunt, si verbum & institutio Christi non sint immutanda. Hinc talis pro baptizato non habendus; formula enim Baptismi apud Matth. XXII. 19. retinenda & non immutanda est. Vid. D. Quendstedt Part. IV. p. 134. Syst. Theol. Imo si antiquus Baptismus Arrianorum juxta formulam usitatam administratus non valebat, ut testatur Athanasius contra Arrianos, quidni ista singularitas in Ecclesia adhuc valeret; unde recte concludit D. Quendstedt L. C. pag. 108. *Baptismum qui omissa vel mutata, aut mutilata, quam Christus expressit formula administratur, inanem esse & invalidum.*

§. XII.

Sed quid de Baptismo Hæretici in nomine Christi facto sentiendum? Videtur enim hoc substantialia mutare, dum ab instituta formula receditur, & duæ Deitatis personæ omittuntur
erit-

eritne talis Baptismus genuinus, verus & non iterandus? statuunt Pontificii nonnulli, eum verum esse, alii semel adhuc sub conditione instituendum volunt cum Bellarmino L. I. de Baptismo cap. 3. *Certum est Baptismum aut absolute aut sub conditione repetendum esse, si detur in nomine Christi, aut alterius cujusve personæ, sine expressione aliarum.* Nos eam Baptismi formulam illicitam pronunciamus, adeoq; gravissime peccare Hæreticum & magna pœna dignum esse, quod à sueta recesserit formula, & *in nomine Christi tantum* baptizaverit, cum alia sit præcepta in Scripturis Formula Matth. XXII. 19. Validior etiam est Baptismus ille, si scil. sine conditione instituatur, juxta nostram Ecclesiæ Agendam pag. 40. Si nobis objicitur Lutherus in Lib. de Captiv. Babyl. c. de Sacram. Baptismi Tom. 2. Latin. Fol. 972. inquit: *Quocunq; modo tradatur Baptismus modo non in nomine hominis, sed in nomine Dei tradatur, vere salvum facit.* Ubi etiam addit: *Apostolos baptizasse illo ritu in nomine Christi.* Verum respondere possumus cum D. Quenstedt Tom. IV. pag. 135. System. num. 3. qui testatur: *Lutherum eo tempore, quo scripsit librum hunc, multis erroribus adhuc obnoxium fuisse, hanc tamen sententiam postea correxisse, & non nisi ex mandato Dei baptizandum esse, diserte docuisse Tom. VII. Jenes. Fol. 403.* Nec obstat, quod Brentius in suo Catechismo scribat cap. de Baptismo. *Verus est Baptismus, si minister post recitatum à Catechumeno Symbolum fidei, ita diceret: audivi jam ex te, quod credas in Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; in hanc igitur confessionem intingo te in aquam, ut hoc signaculo certus sis, te esse insertum Christo Salvatore tuo; vade in pace.* Monet enim etiam, non esse recedendum à Christi præscripta formula. Quibus dissertationem nostram concludimus, dicentes

SOLI DEO GLORIAM!

Coll. diss. A. 88, Misc. 6